

THE IMPACT OF COVID 19 ON THE GLOBAL ECONOMY

Goran Dinić

The Academy of Applied Technical and Preschool Studies, Serbia, profesor.goran@gmail.com

Vladimir Kostić

The Academy of Applied Technical and Preschool Studies, Serbia, vladakostic1985@gmail.com

Abstract: The paper is devoted to the analysis of the impact of the Covid pandemic on the economies of different countries. Given that recession is the key economic consequence and at the same time a unique trigger of negative cause-and-effect events in economic flows at the global level, its uniqueness is reflected in the specifics of the recession with the shock of aggregate supply and demand. Covid pandemic affected both the economic policy itself and its effects which are difficult to assess due to inability of precise determination when it comes to the intensity and duration of recession. All the economic instruments used until the outbreak of the pandemic proved to be ineffective when it comes to Covid. The socio-economic consequences of the Covid-19 pandemic were analyzed and forecasts of a decline in GDP in countries around the world according to different scenarios were made. From the aspect of the impact of the Covid 19 pandemic on markets of developing countries and forecasts of economic development opportunities in conditions of limited measures that were introduced, an analysis has been conducted and the problem identified was that it is not possible to predict the intensity and consequences of the future Covid, as this virus changes its characteristics. Easing the economic consequences of Covid 19 requires greater activity of macro-economic policy and institutional reforms to ensure sustainable growth and prevent similar economic shocks in the future.

Keywords: Covid, pandemic, recession, international market, financial instruments

UTICAJ KOVIDA 19 NA SVETSKU EKONOMIJU

Goran Dinić

Akademija tehničko - vaspitačkih strukovnih studija, Srbija, profesor.goran@gmail.com

Vladimir Kostić

Akademija tehničko - vaspitačkih strukovnih studija, Srbija, vladakostic1985@gmail.com

Apstrakt: Rad je posvećen analizi uticaja Kovid pandemije na ekonomije različitih zemalja. S obzirom da je ključna ekonomska posledica recesija istovremeno i jedinstven okidač negativnih uzročno posledičnih događanja u ekonomskim tokovima na globalnom nivou, njena jedinstvenost se ogleda u specifičnosti recesije sa šokom agregatne ponude i tražnje. Kovid pandemija je uticala i na samu ekonomsku politiku i njene efekte koji se teško mogu proceniti, kao i zbog nemogućnosti preciznog određenja kada su u pitanju intenzitet i dužina trajanja recesije. Sav ekonomski instrumentarijum korišćen do izbivanja pandemije pokazao se neefikasnim kada je Kovid u pitanju. Izvršena je analiza socijalno-ekonomske posledice pandemije Covid-19 i prognoza pada BDP-a u zemljama sveta po različitim scenarijima. Sa aspekta uticaja pandemije Covid 19 na tržišta zemalja u razvoju i prognoze mogućnosti ekonomskog razvoja u uslovima uvedenih ograničenih mera, izvršena je analiza i utvrđen je problem da nije moguće predvideti intenzitet i posledice budućeg Kovid, s obzirom da ovaj virus menja svoje karakteristike. Ublažavanje ekonomskih posledica kovid 19 iziskuje veću aktivnost makro-ekonomske politike i institucionalne reforme za obezbeđenje održivog rasta i sprečavanje sličnih ekonomskih potresa u budućnosti.

Ključne reči: Kovid, pandemija, recesija, međunarodno tržište, finansijski instrumenti.

1. UVOD

U savremenom svetu postignuti su nesumnjivi uspesi u sferi ekonomije a u tom kontekstu i zdravstva. Međutim, infektivne bolesti nisu iskorenjene i još uvek prete društvu. Pojedine infektivne bolesti su endemične što znači da se tiču samo konkretnih geografskih regiona, dok druge se mogu širiti stvarajući epidemije ili pandemije. Rastom stanovništva dolazi i do zagađenja životne sredine, promene klime a takođe i eksponencijalnog rasta međunarodnih putovanja koja pogoduju širenju infekcija. Glavni problem epidemije se ogleda u gubicima ljudskih života, širenje virusa prouzrokuje ozbiljne posledice na nacionalne i regionalne ekonomije, a u tom kontekstu i na svetsku ekonomiju. Upravo to se događa i sa Kovidom 19 koji je već doveo do opadanja trgovine. Tako u zajedničkom saopštenju Svetske zdravstvene organizacije i Svetske banke za 2019. godinu se kaže da postoji realna opasnost pojave opasne pandemije respiratornog patogena koji može da uništi preko 80 000 000 ljudi i skoro 5% svetske

ekonomije. Takva globalna pandemija može dovesti do katastrofalnih posledica po ekonomiju većine zemalja u svetu a sa time i do političke nestabilnosti.(A World at Risk, URL: https://apps.who.int/gpmb/assets/annual_report/gpmb_annualreport_2019.bdf.) Смањују се или потпуно престају туристичка путовања у регионе које је захватила епидемија. Обустављају се директне иностране инвестиције(Bloom E. et all, 2018, pp.46-49). Na dan 20-og aprila 2020. godine. U svetu je zaraženo novim Korona virusom oko 2,5 miliona ljudi a umrlo je preko 166 000 ljudi(<https://www.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.htm>, 21. 04.2022.). Pandemija Covid-19 svojim nepredvidivim delovanjem na društvo i ekonomiju dovela je do rastuće globalne recesije i masovnog gubljenja posla. Mi ćemo u našem radu razmotriti posledice epidemije u pojedinim sektorima ekonomije. Ukazaćemo na socijalno-ekonomske posledice pandemije Covid-19, zatim na prognoze pada BDP-a u zemljama sveta po različitim scenarijima. Posebno ćemo se baviti uticajem pandemije Covid 19 na tržišta zemalja u razvoju uz prognozu mogućnosti ekonomskog razvoja u uslovima uvedenih ograničenih mera. Ukazaćemo na uticaj širenja Covida 19 na različite privredne grane poput: turizma, elektro-industrije, energetike, mašinogradnje, metalurgije, građevinarstva, trgovine, auto-industrije itd. Pošto nas interesuje ekonomska i sociološka strana problema bavićemo se i ekonomskim posledicama epidemije i eventualnim sociološkim paradigmama koje karakterišu društva zahvaćena Covidom 19. Pokazalo se da je svet dočekao nespripreman pandemiju Covid 19. To znači da je došlo do svojevrstnog šoka. Sanitarno-higijenska kultura stanovništva u različitim državama je različita. Međutim, jedna od osobnosti pandemije Covid-19 je i to što su se sa najvećim obolevanjem susreli građani zemalja sa visokim standardom socijalno-ekonomskog razvoja i naprednim sistemima zdravstvene zaštite. Tu se pre svega misli na Ameriku, Francusku, Veliku Britaniju, Italiju, Španiju, Nemačku, Kinu, Holandiju, Kanadu, Švajcarsku i Belgiju.

2. EKONOMIJA I KOVID 19

Iskustva sa dosadašnjim pandemijama su pokazala da najveće socijalno-ekonomske gubitke su trpele zemlje u razvoju s obzirom na loše socijalno-ekonomske uslove, loših medicinskih i profilaktičkih službi u tim zemljama itd. Međutim desilo se nešto neočekivano, danas su najveći gubitnici u razvijenim zemljama. Najbolji primer za to su Sjedinjene američke države. Ljudi koji su sumnjali da su zaraženi novim Corona virusom izbegavali su da se obraćaju za medicinsku pomoć zbog visoke cene usluga. Na primer „Vrativši se sa službenog puta po Kini, Amerikanac je uradio test na Corona virus i kroz dve nedelje dobio račun na 3270 dolara, pri tome rashodi koji nisu bili pokriveni osiguranjem iznosili su 1400 dolara“(<https://gz.com/1809382/us-health-care-costs-could-help-Coronavirus-spread>, pristupljeno:22.04.2022). Posledica takve činjenice sastoji se u tome da su Sjedinjene Američke Države zemlja sa najviše zaraženih građana. Poznato je da je Amerika zemlja sa veoma razvijenim turizmom i visokom mobilnošću građana. Sa pojavom korone turista je sve manje a samim tim i prihodi od ove grane su sve manji. Sa druge strane, rast međunarodnog turizma u celom svetu do pojave Corone je bio stalan. Međutim to je imalo i jednu manu. Faktor mobilnosti je nesumnjivo pogodovao brzom širenju Covida 19, a sa tim povećana je i ekonomska kriza. Obolevanje od Covida 19 prisutno je u svim zemljama Latinske Amerike i Karipskog basena. Najveći broj obolelih je zabeležen u Brazilu, Kolumbiji, Peru, Čileu, Ekvadoru, Argentini i Panami zatim na Afričkom kontinentu Covid 19 je zabeležen u 52 zemlje.(<https://theconversation.com/coronavirus-a-warning-to-latin-america-and-the-caribbean-to-dramatically-increase-covid-19-testing-135759>, pristupljeno 08.04.2020.). Međutim u pobrojanim zemljama Afrike i Latinske Amerike s obzirom na njihov BDP i loš zdravstveni sistem rizik od Covida 19 je veći nego u ostalim zemljama. U tim oblastima ekonomski život se zasniva na sivoj ekonomiji pa je i otežana primena fizičke izolacije kako to zahteva borba protiv ove opake pandemije. Socijalno-ekonomske posledice u takvim okolnostima su neminovne. Nisu retki slučajevi da se u pojedinim časopisima u vezi sa Covidom 19 upotrebljava ratna terminologija poput „linija fronta“, „nevidljivi vojnici“ i slično. O tome najbolje svedoči sledeći pasus „Umiru ljudi. Medicinski personal radi na prvoj liniji fronta. Ljudi zaposleni u sferi za život važnih usluga, raspodela prehrambenih proizvoda, dostave i državno-komunalne privrede, rade prekovremeno kako bi podržali preduzete mere. Postoje i nevidljivi vojnici koji se bore sa epidemijom pošto su zatvoreni u svojim kućama bez mogućnosti da u punom obimu učestvuju u proizvodnoj delatnosti“(Dell’Ariccia D. et all, URL:<https://blogs.Imf.org/> pristupljeno 2020.04.01.). Globalni izazovi i mogućnosti u sferi industrije i privrede uopšte su veliki. Pokazalo se da je stanje alarmantno jer eksperti Međunarodnog monetarnog fonda su dobro predvideli da će svetski BDP 2020. godine značajno više pasti nego za vreme krize 2008-2009. godine. Ekonomski razvijene zemlje po najnovijim pokazateljima neće zaostajati po intenzitetu krize za nerazvijenim zemljama. Tako će u proseku BDP u razvijenim zemljama „pasti za 6,1%, u Americi taj pad će iznositi 5,9%, u zemljama Evrozona-7,5% u Japanu - 5,2% u Kini se očekuje rast za 1,2%(taj rast je u 2019. godini bio 6,1%), ekonomija Brazila će pasti za 5,3%, Meksika za 6,6% a Rusije za 5,5%“(Воздействие пандемии COVID-19, 2020, str.3, <https://europemc.org/article/ppr/ppr242497> pristupljeno 20.05.2022.). Gotovo da nema privredne grane gde nije došlo do pada globalnih isporuka različitih proizvoda. Tako je u globalnim okvirima isporuka smart telefona u prvom polугоду 2020. godine pala sa 10,6% na 2,3 % sa tendencijom daljeg pada, što se danas u 2022. godini jasno

vidi. Kompanije prenose svoje proizvodne pogone u zemlje koje nisu značajno zahvaćene epidemijom. U martu 2020. godine kompanija Samsung Electronics premestila je deo svoje proizvodnje smart telefona iz Južne Koreje u Vijetnam kako bi izbegla uticaj krize koja je nastala usled Korona virusa (Анализа international data corporation(idc) <https://www.idc.com/> за 2020. годину, 22.05.2022.). Naveden je samo jedan od paradigmatičnih primera. Međutim, gotovo da nema grane koja nije pogođena krizom zbog smanjenja proizvodnje. Već smo rekli da je došlo do smanjenja ili potpunog prestanka proizvodnje u automobilskoj i tekstilnoj industriji, samim tim značajno je smanjena i trgovina na veliko. U suštini, problemi se gomilaju i zavise od uspeha ili neuspeha u vezi sa borbom protiv COVIDA-19. U pregledu Oebsa za prvo polugodište 2020. godine naveli se da je globalno prirast BDP-a pao za najmanje 2%. Mere podrške od strane centralnih banaka i vlada po svom obimu i značaju ostavljaju dugročne posledice koje se ogledaju u rezultatima i relativizovanju korporativnog duga. Međutim, bez obzira na ove na ove napore većina velikih ekonomija nije mogla da izbegne recesiju pa je u 2022. godini ona još izrazitija. Prognozeri su 2020. godine pravili ozbiljna scenarija kako će sve to izgledati na kraju godine. Sa druge strane, Međunarodna organizacija rada objavila je niz sektorskih pregleda o uticaju CORONE-19 na različite sfere rada, kako eksterne tako i interne. Posebno je istakla medicinsku službu kao i maloprodaju prehrambenih proizvoda, turizam, civilno vazduhoplovstvo, poljoprivredu, automobilsku industriju, transport, proizvodnju obuće i odeće. Pokazuje se da negativni efekat nije u svim ovim granama isti. Međutim, nisu ni ograničene mere sprovedene od vlada različitih država dale iste rezultate. Najviše je pogođen sektor turizma koji je pre početka pandemije trebao da ima učešće u globalnom BDP-u 11,5%. Međutim pokazalo se već u prvom kvartalu 2020. godine da su samo u Evropskoj uniji mesečni gubici turističke industrije iznosili jednu milijardu. U tom kontekstu mere državne podrške s ciljem smanjenja negativnih trendova usled pandemije na preduzeća, radna mesta i najosetljivije kategorije stanovništva tiču se finansijsko-budžetske i kreditno-monetarne politike ali i socijalne zaštite bez koje prete narazličitije vrste nestabilnosti. Mi pišemo o 2020. godini zbog pika pandemije. Danas u 2022. godini stanje je popravljeno ali pošto nesreća nikad ne ide sama, buknuo je Ukrajinski rat. Briselski međunarodni analitički centar(BRUEGEL) analizirao je i sistematizovao preduzete diskrecione budžetsko-poreske mere koje su preduzele zemlje Evropske unije, Velike Britanije i Amerike do 16-tog aprila 2020. godine. Navedene mere se odnose na supstituciju u različitim oblastima, državne investicije zatim na troškove za socijano-zdravstvenu zaštitu, podršku zapošljavanju, ukidanje određenih poreza i tamo gde je moguće socijalnih davanja koja direktno utiču na pogoršanje bužetskog bilansa. Međutim, zbog energetske fluktuacije, ponovo kriza danas u 2022. godini uzima maha. Neke vlade odlažu ili čak ukidaju ranije planirane rashode kako bi se oslobodili resursi budžeta za borbu sa pandemijom. Sve je to razlog za preispitivanje dosadašnjeg rada i traženje puteva koji će omogućiti izlazak iz krize izazvane COVIDOM-19. U tom kontekstu Eulerhermes je najveća u svetu kompanija koja se specijalizovala za osiguranje izvoznih kredita. Delatnost ove firme obuhvata i procese upravljanja rizicima na pet kontinenata. Ona ima filijale u 54 zemlje sveta. Njena baza podataka sadrži podatke o preko 40 000 000 kompanija u celom svetu. S obzirom na relevantnost ove kompanije navodimo šta ona predviđa u vezi sa ekonomijom za 2020. 2021. i 2022. godinu. Tako je ona ukazala na veličinu šoka koji su izazvali ekonomski pokazatelji za prvi kvartal 2020. godine. U tom istraživanju za mesec dana izolacije je došlo do pada potrošačkih rashoda za 13%, investicija za 20% a izvoza za 16%. U 2022. i 2021. godini tendencija daljeg pada je očigledna. A kada se uzme sumarni kvartalni rezultat BDP pada od 7 do 10% (**Covid-19: quarantined economics** (electronic resource).-URL: https://WWW.Eulerhermes.com/en_global/economic-research/insights/covid-19.quarantined_economic.html.Preuzeto17.09.2022.). S obzirom na reputaciju izvora koji navodimo ova prognoza je nesumnjivo prilično pouzdana. Rizik od pojave tzv. „stresa“ likvidnosti je veliki ali će kao i 2008-2009. godine za vreme velike svetske ekonomske krize, kreditnim događanjima biti skrivena slaba mesta u globalnoj ekonomiji jer svaki mesec blokade dovodi do pada potrošnje za najmanje 8%, predviđanje je da će investicije pasti za 12% što je u stvari logičan sled.

"Trenutak izlaska iz recesije i oporavka nacionalnih ekonomija najverovatnije će se poklopiti s trenutkom ukidanja najvećeg broja ograničenja kretanja i poslovanja. Svet je bio suočen s neočekivanim okolnostima koje se razvijaju izvan privrednih tokova. Stoga o borbi i pobjedi zdravstvenog sistema zavisi borba i napredak svih ostalih ljudskih delatnosti. Kako privreda ne može stajati na mestu i čekati pronalaženje rešenja za pandemiju, a svesni smo šokova koje su pretrpele razne privredne grane, veliki broj zemalja preduzeo je mere za očuvanje privrednog sistema." (Сања Т.& Ана Ј. 2020,стр. 95)

3. PROGNOZA KRIZE EKONOMIJE ZA VREME KOVIDA 19 (TRI SCENARIJA KRIZE)

Uticaj COVIDA-19 na ekonomiju je evidentan. Pala je tražnja za različitim proizvodima. Naročito je pogođena trgovina na veliko i malo zbog teškoća sa globalnim lancima isporuke. Prodaja je pala zbog zatvorenih prodavnica i kolapsa turističkih agencija, odnosno turista gotovo da nije ni bilo(Lemerle M. et all, URL:https://www.eulerhermes.com/en_global/economic-research/insights/no-stone-untuned-how-covid19-is-

disrupting-every-industry.html 17.09.2022. PM 21. 00). Počeli su da se pojavljuju radovi ne samo na temu krize uzrokovane COVIDOM-19 već i na temu prognoze kako će se kriza kretati. Tako je Centar makroekonomske analize i kratkoročnog prognoziranja iz Moskve 25.03.2020. godine objavio scenario tri varijante krize. Prva varijanta je „meka kriza“. Taj scenario je polazio od problema koji su, pre svega, pogadali Rusiju. On predviđa dogovor o kvotama na tržištu nafte i to u skladu sa efektima mera za stimulaciju ekonomije u Americi i Kini. Ruski analitičari smatrali su da je kriznu tačku moguće prevazići u drugom kvartalu 2020. godine (32 do 35 dolara za barel). U tom slučaju već krajem godine da će cena nafte porasti sa 42 do 45 dolara za barel, a do 2024. godine 60 do 63 dolara za barel. (očigledno oni tada nisu ni sanjali rat u Ukrajini). Scenario „meke krize“ će trajati relativno kratko-godinu dana. U 2020. godini prirast svetske ekonomije je iznosio 2,2 do 2,5%, a 2021. godine 3 do 3,2%. A 2022. godine zbog rata u Ukrajini ponovo dolazi do značajnog pada. Što se tiče izvoza proizvoda mašinogradnje 2021-2022. godine biće na nivou prethodne tri godine u skladu sa realizacijom nacionalnih projekata koji će po ovim autorima iznositi 35 do 38 milijardi dolara. Izvoz transportnih usluga smanjio se za 2 do 5 milijardi dolara a prihod od turizma će pasti više nego što je planirano (28%). (Солнцев О. & Шабанова Ю. 2020, str. 1-16). Druga varijanta je „oštra kriza“. Ova varijanta se smatra najverovatnijom po istraživanju centra makroekonomske analize i kratkoročne prognoze u Moskvi iznosi 55 do 57%. Nastali problemi sa karantinima i isporukom robe i novonastale nestabilnosti na finansijskim tržištima (očekuje se rast margine zbog pogoršanja kvaliteta Margincalls zbog nepovoljnih uslova kreditiranja) što dovodi do ciklične krize. Scenario ove prognoze proizilazi iz sledećeg: 1. kriza na naftnim tržištima biće duga, 2. nastaje „cenovni rat“ između Rusije i Amerike. 3. kriza svetske ekonomije će po ovoj prognozi trajati do 2022. godine. (Očigledno je da su futuristi promašili pošto nisu akceptirali rat u Ukrajini). 4. Za Rusiju „cenovni rat“ na tržištu nafte značiće da će izvoz nafte i proizvoda biti niži za 400 000 000 tona, 5. izvoz proizvoda mašinogradnje biće na minimumu i tek će 2024. godine biti na pretkriznom nivou, 6. recesija će trajati najmanje dve godine, 7. investicije će biti u stalnom padu, oporavak se očekuje tek u 2024. godini, 8. plate će stagnirati a negde i padati, to pre svega zavisi od veličine deficita finansijskih resursa kompanija (ibidem). Treći scenario je „scenario šoka“. On je najteži od mogućih scenarija i karakteriše ga teška borba sa epidemijom Corona virusom, dubokom korekcijom svetske ekonomije i padom cena nafte. Mogućnost ovakvog scenarija se procenjuje 28 do 30%. Očigledno je da ovaj ruski centar daje prognozu koja pretpostavlja udarne šokove na svetsku i u tom kontekstu na Rusku ekonomiju. Uz to bi trebalo uzeti u obzir kao otežavajuću okolnost i redovnu cikličnu krizu što je povezano sa pozajmicama niza novih industrijskih zemalja ranije orjentisanih na intenzivni rast svetske ekonomije (Argentina, Turska, Indonezija). Kredite sada najčešće uzimaju od Kine i dug takvih zemalja je dostigao i 300%. Postoje i druge razvijene zemlje sa hronično deficitarnim budžetima i veštački „pregrejanim“ finansijskim tržištima pre svega-novih kompanija.

4. ZAKLJUČAK

Korona je problem koji traži multidisciplinarn pristup s obzirom na njeno trajanje i posledice koje je ostavila i ostavlja na nacionalne ekonomije ali i na cbercky ekonomiju. Pri razradi različitih ekonomskih mera preduzetih za rešavanje posledica pandemije trebalo bi polaziti od činjenice da se svetska ekonomija još nije do kraja oporavila od globalne recesije 2008. godine, pošto nisu bili rešeni ni osnovni razlozi te krize, svet je akumulirao još više dugova. Poverenje u globalni investicioni sistem je podriveno. Kako je primetio Rajan R. (Rajan R. 2020, <https://www.project-syndicate.org/commentary/covid19-economic-weaknesses-by-raghuram-rajan-2020-03>, pristupljeno 20.06.2020.) Pretnja ponavljanja takvih pandemija nosi sa sobom problem ekonomske izolacije država. Različita su mišljenja o visini štete koju je nanela pandemija. Ona se kreće od 1 do 3 triliona dolara, pa tako negativno delovanje pandemije na dohodak svetske ekonomije za 2020. godinu UNCTAD ocenjuje gubicima u iznosu od 1 trilion dolara (UNCTAD, 2020). To mnogo zavisi od brzine širenja virusa, izrade vakcina, efikasnosti politike u smanjivanju medicinskih i ekonomskih gubitaka. Ako se ekonomska kriza pokaže kao kratkoročna reakcija onda je moguća tradicionalna kombinacija adaptivne novčano-kreditne politike u smislu ograničenog smanjenja kamata centralnih banaka. Međutim, ako se kriza produži potrebna je injekcija likvidnosti centralnih banaka, zatim aktivnija finansijska politika, kao i podrška politici slobodne trgovine. Da bi se efikasno reagovalo na ekonomske posledice kovida 19 potrebne su ne samo aktivna makro-ekonomska politika nego i institucionalne reforme za obezbeđenje održivog rasta, što podrazumeva i sprečavanje sličnih šokova u budućnosti.

LITERATURA

- A World at Risk. (2019). Annual report on global preparedness for Health emergencies. Global Preparedness Monitoring Board . Geneva: World Health Ogranisation. 2019. (Electronic resource).-URL: [https:// apps.who.int/gpmb/assets/annual_report/gpmb_annualreport_2019.bdf](https://apps.who.int/gpmb/assets/annual_report/gpmb_annualreport_2019.bdf).
- Bloom, D. E., Cadarette, D., & Sevilla, J. P. (2018). Epidemicf and Economics Finance & Development, 2018, June, Vol. 55, No.2, pp. 46-49.

- Coronavirus Covid-19 Global Cases By the Center for Systems Science and engineering(CSSE) at Johns Hopkins University(JHU)(Electronic resource).-URL: <https://www.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>
- Coronavirus: a warning to Latin America and the Caribbean to dramatically increase Covid-19(electronic resource)-URL: <https://theconversation.com/coronavirus-a-warning-to-latin-america-and-the-caribbean-to-dramatically-increase-covid-19-testing-135759>(pristupljeno:08.04.2020.).
- COVID-19: quarantined economics(Electronic resource).-URL:https://www.eulerhermes.com/en_global/economic-research/insights/covid-19-quarantined-economics. Html
- Dell’Ariccia, D., Mauro, P., Spilimbergo, A., & Zettelmeyer, J. (n.d.). Economic Policies for the COVID-19 War. (electronic resource)-URL:<https://blogs.imf.org/2020/04/01/economic-policies-for-the-covid-19-war/>
- Giswold, A. (m.d.). The cost of American health care could help Coronavirus spread in the US(Electronic resource)-URL:<https://gz.com/1809382/us-health-care-costs-could-help-Coronavirusspread/>.
- Анализа international data korporation(idc) <https://www.idc.com/> за 2020. годину.
- Воздействие пандемии COVID-19 на промышленность и экологию(дайджест подготовлен Департаментом международного и регионального сотрудничества СП РФ для 2020. год. стр-3.
- World Economy. Resilience or Great Reset, <https://europepmc.org/article/ppr/ppr242497>, 17.09.2022. PM 20. 30
- Lemerle, M., Livines, M., Hillenbrand-Saponar, C., & Duthoit, A. (n.d.). No Stone unturned: How Covid-19 is disrupting every industry(electronic resource). -URL:https://www.eulerhermes.com/en_global/economic-research/insights/no-stone-untuned-how-covid19-is-disrupting-every-industry.html
- Сценарный прогноз: три варианта кризиса, Центр макроекономического анализа и краткосрочного прогнозирования,(материјал подготовили: руководитель направления Белоусов Д. Р., Ведущий эксперт Михайленко К. В., руководитель направления Солнцев О. Г., эксперт Шабанова Ю. Р. Москва, 2020. стр:1-16.
- Сценарный прогноз: три варианта кризиса, Центр макроекономического анализа и краткосрочного прогнозирования,(материјал подготовили: руководитель направления Белоусов Д. Р., Ведущий эксперт Михайленко К. В., руководитель направления Солнцев О. Г., эксперт Шабанова Ю. Р. Москва, 2020. стр:1-16.
- Rajan, R.G. (2020). The Pandemic Stress Test. Project Syndicate. March 13. Dostupno na: <https://www.project-syndicate.org/commentary/covid19-economic-weaknesses-by-raghuram-rajan-2020-03> (pristupljeno 20.06.2020)
- Сања, Ј. Т., & Ана, Ј. Л. (2020). ЕКОНОМСКЕ ПОСЛЕДИЦЕ КОВИДА 19 И МЕРЕ ПОДРШКЕ ПРИВРЕДИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, Зборник радова са националне научне конференције "ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ КАО ГЛОБАЛНИ БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ ПАНДЕМИЈА COVID-19: СТВАРНОСТ И ПОСЛЕДИЦЕ", Факултет за безбедност, Универзитет у Београду.